

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ВПЕВНЕНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ПІДЛІТКОВОМУ ТА ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Московець Людмила Павлівна

доктор філософії з психології,
доцентка кафедри практичної психології та реабілітаційних технологій
Комунального закладу вищої освіти
«Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія»
Полтавської обласної ради
ORCID ID: 0000-0002-8960-477X

Галаган Діана Дмитрівна

здобувачка вищої освіти
Комунального закладу вищої освіти
«Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія»
Полтавської обласної ради

У статті здійснено теоретичний аналіз поняття «впевненість» особистості. Встановлено, що в зарубіжній психологічній традиції впевненість розглядається крізь призму концепції базальної довіри, поведінкового підходу та гуманістичної психології, натомість вітчизняні дослідники трактують її як інтегративну якість особистості, що відображає усвідомлення власних можливостей і готовність до самостійних дій. Визначено, що впевненість у собі є багатовимірним інтегративним утворенням, якому властиві відкритість у вираженні почуттів, узгодженість внутрішніх переживань і зовнішньої поведінки, схильність до імпровізації та гнучкість. Охарактеризовано її триєдину структуру, що охоплює когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти, через які реалізуються регулятивна та пізнавальна функції. Окреслено особливості формування впевненості відповідно до закономірностей вікового розвитку в онтогенезі. Встановлено, що підлітковий вік є сенситивним етапом для становлення цієї якості, оскільки в цей період інтенсивно розвивається самосвідомість і формується «Я-концепція». Визначено внутрішні чинники її формування, а саме рефлексія, оптимізм, автономність, а також зовнішні, пов'язані з впливом інститутів соціалізації. З'ясовано, що підлітки розуміють впевненість переважно через самоствердження, а її прояви мають ситуативний та імпульсивний характер. Охарактеризовано юнацький вік як етап особистісного утвердження впевненості, коли вона набуває усвідомленого та структурованого характеру. Зазначено, що суперечливість психологічного розвитку в цей період може зумовлювати невпевненість. Визначено чотирикомпонентну структуру впевненості юнаків: мотиваційно-цільовий, когнітивний, емоційно-оцінювальний і поведінковий складники; окреслено специфічні чинники її становлення, серед яких процеси самопізнання та рефлексії, інтернальний локус контролю, адекватна самооцінка, а також вплив соціальних інститутів. З огляду на це здійснено порівняльний аналіз психологічних особливостей прояву впевненості на зазначених вікових етапах, що дозволило простежити динаміку її трансформації.

Ключові слова: впевненість у собі, особистість, підлітковий вік, юнацький вік.

Moskovets L., Halahan D. PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF SELF-CONFIDENCE IN ADOLESCENCE AND EARLY ADULTHOOD

This article presents a theoretical analysis of the concept of "self-confidence." It has been established that in the foreign psychological tradition, self-confidence is viewed through the prism of the concept of basic trust, the behavioral approach, and humanistic psychology, whereas domestic researchers interpret it as an integrative quality of personality that reflects an awareness of one's own capabilities and a readiness for independent action. It has been determined that self-confidence is a multidimensional integrative construct characterized by openness in expressing feelings, consistency between internal experiences and external behavior, a tendency toward improvisation, and flexibility. Its triadic structure is characterized, encompassing cognitive, emotional, and behavioral components through which regulatory and cognitive functions are realized. The features of self-confidence formation in accordance with the patterns of age-related development in ontogenesis are outlined. It has been established that adolescence is a sensitive stage for the formation of this quality, since self-awareness develops intensively and the "self-concept" is formed during this period. The study identifies internal factors contributing to its formation—namely, reflection, optimism, and autonomy—as well as external factors related to the influence of socialization institutions. It was found that adolescents perceive self-confidence primarily through self-assertion, and its manifestations are situational and impulsive in nature. Adolescence is characterized as a stage of personal affirmation of self-confidence, when

it acquires a conscious and structured nature. It is noted that the contradictory nature of psychological development during this period can lead to insecurity. A four-component structure of adolescents' confidence has been identified: motivational-goal, cognitive, emotional-evaluative, and behavioral components; specific factors in its formation have been outlined, including processes of self-awareness and reflection, internal locus of control, adequate self-esteem, as well as the influence of social institutions. In light of this, a comparative analysis of the psychological characteristics of the manifestation of self-confidence at these age stages was conducted, which made it possible to trace the dynamics of its transformation.

Key words: self-confidence, personality, adolescence, young adulthood.

Вступ. Глобальні трансформаційні процеси, що охоплюють сучасну Україну та провідні держави світу, породжують гостру потребу в активних громадянах, здатних самостійно приймати рішення, наполегливо рухатися до поставлених цілей, ефективно взаємодіяти з іншими та свідомо будувати своє майбутнє. Зважаючи на це, закономірно посилюється увага до тих особистісних характеристик, що забезпечують успішність життєдіяльності, серед яких особливе місце посідає впевненість у собі. Досвід переконливо засвідчує, що саме впевнені у власних силах люди частіше досягають значних результатів, а тому це комплексне утворення виступає одним з ключових умов успішної соціалізації та самореалізації молоді. Підлітковий вік відіграє у цьому процесі особливу роль, оскільки саме в цей період закладається психологічна основа впевненості й формується здатність адекватно оцінювати себе та свої можливості. Згодом, у юнацькі роки, вона перетворюється на справжню внутрішню опору, без якої складно пройти через етап особистісного й професійного самовизначення. З огляду на вагомість цих процесів для повноцінного становлення особистості, виникає чітка необхідність у науковому вивченні психологічних особливостей прояву впевненості на вище зазначених етапах вікового розвитку.

Проблема впевненості у собі є предметом наукового зацікавлення широкого кола дослідників. Зокрема, О. Горбачова, О. Дерев'янченко, В. Оверчук, І. Толкунова та М. Мішечкіна зосереджувалися на розробці загальнотеоретичних підходів до розуміння феномену впевненості у собі [1; 2; 3; 4]. Водночас О. Хомчук, Л. Глушко, А. Руденок та Т. Левицька досліджували сутність цього явища та специфіку його прояву в підлітковому віці [5; 6; 7]. Окремі аспекти становлення впевненості у собі в юнацькому віці висвітлено у декількох працях С. Мельничук та інших науковців [8; 9].

Матеріали та методи. Дослідження передбачало використання теоретичних методів: аналіз науково-психологічних джерел із досліджуваної проблеми, синтез, порівняння та узагальнення наукових підходів до розуміння впевненості особистості. Метод порівняння уможливив зіставлення різних наукових позицій щодо природи та проявів цієї якості, тоді як узагальнення дозволило систематизувати отримані дані й окреслити теоретико-методологічні засади її вивчення. Сукупність зазначених методів забезпечила всебічне з'ясування психологічних особливостей прояву впевненості на різних вікових періодах – у підлітковому та юнацькому віці.

Результати. Проблема впевненості у собі привертала увагу представників різних психологічних шкіл, а одним із перших, хто звернувся до вивчення цього феномену став А. Солтер, який розглядав впевненість як баланс процесів збудження і гальмування, що забезпечує здатність особистості до вираження власних почуттів, потреб і бажань [8, с. 204].

У зарубіжній психології дане явище також інтерпретується крізь призму концепції базальної довіри, запропонованої Е. Еріксоном, відповідно до якої передумови впевненості формуються вже на першому році життя і залежать від якості емоційної взаємодії дитини з матір'ю. Водночас у межах поведінкового підходу за А. Лазарусом акцент робиться на розвитку комунікативних умінь: здатності відкрито висловлювати власні думки й почуття, відстоювати свої потреби, говорити «ні», ефективно комунікувати та співпрацювати з іншими. Представники гуманістичної психології, а саме Е. Фромм, розглядає впевненість як стійку рису характеру, пов'язану з внутрішньою свободою та самоприйняттям. Окрім цього, у працях Дж. Вольпе підкреслюється, що впевнене самовираження в соціальних ситуаціях сприяє подоланню страху, який, закріплюючись, може підтримуватися в подальшому досвіді [6, с. 628–629].

Слід підкреслити, що у вітчизняній психологічній традиції феномен впевненості у собі також набув теоретичного осмислення. Так, М. Мішечкіна визначає впевненість у собі як інтегративну якість особистості, що виявляється у здатності усвідомлювати власну спроможність розв'язувати завдання відповідно до вікового рівня розвитку, адекватно оцінювати власні можливості, спиратися на набутий досвід у ситуаціях підвищеної складності та зберігати стійку переконаність у досягненні поставлених цілей [4, с. 189]. Дещо інакший акцент у трактуванні цього поняття робить О. Шило, яка розуміє впевненість у собі як стійке позитивне ставлення особистості до себе та усвідомлену віру у власні можливості [11, с. 7].

Поряд із цим дослідники звертають увагу й на соціальний вимір цього поняття. Впевненість у собі розглядається як здатність особистості висувати власні вимоги у взаємодії з соціальним оточенням і досягати їх реалізації, що підкреслює її активну, поведінкову складову. Водночас вона інтерпретується як інтегративна властивість особистості, в основі якої лежить позитивна самооцінка власних

умінь і здібностей, необхідних для досягнення значущих цілей і задоволення актуальних потреб [2, с. 169]. Отже, виходячи із соціального погляду, впевненість полягає в умінні людини відкрито відстоювати свої інтереси та досягати бажаного результату в соціумі.

Окремі дослідники розглядають «впевненість» як психічний стан та суб'єктивне переживання: І. Толкунова трактує її як глибоке внутрішнє почуття, завдяки якому людина здатна відчувати, переживати та чітко усвідомлювати власні можливості під час будь-якої діяльності [3, с. 103].

На нашу думку, впевненість доцільно розуміти як цілісне особистісне утворення, що відображає міру усвідомлення особистості власних можливостей, віру у здатність оптимально діяти в різних життєвих ситуаціях та готовність самостійно приймати рішення і нести за них відповідальність.

Звертаючись до характеристики проявів цієї якості, варто відзначити спостереження А. Солтера, який окреслив низку типових рис впевненої особистості. Дослідник вказував на притаманну таким людям відкритість і природність у вираженні власних почуттів, узгодженість між внутрішніми переживаннями та зовнішньою поведінкою, готовність прямо й чесно відстоювати власну позицію. Впевнена особистість, на його думку, не схильна применшувати власні здібності чи надмірно себе критикувати, натомість вирізняється схильністю до імпровізації та здатністю гнучко реагувати на мінливі обставини [2, с. 169].

Для глибшого розуміння доцільно звернутися до структури впевненості. Так, спираючись на теоретичні дослідження, М. Мішечкіна виокремлює в ній три взаємопов'язані компоненти: когнітивний, емоційний та поведінковий. У комплексі вони розкриваються через те, як людина розуміє власну впевненість, наскільки стійкою є її самоповага, як вона емоційно реагує на оцінку з боку оточення та власні успіхи чи невдачі, а також через її здатність застосовувати конструктивні моделі поведінки [5, с. 117]. Завдяки такій багатогранній структурі впевненість виступає вкрай важливою рушійною силою будь-якої діяльності особистості, успішно виконуючи в ній регулятивну та пізнавальну (когнітивну) функції.

З огляду на проведений аналіз, можна стверджувати, що впевненість у собі є багатовимірним утворенням, що відіграє роль ключового мотиваційного чинника в житті людини. Вона суттєво впливає на здатність особистості передбачати наслідки власних дій, свідомо обирати стратегії досягнення поставлених цілей та повноцінно функціонувати у системі міжособистісних стосунків. Позитивна оцінка результатів власної діяльності, у свою чергу, створює сприятливі умови для подальшого зміцнення віри у власні сили та здібності [1, с. 297]. Особливості формування цієї якості визначаються закономірностями вікового розвитку особистості в онтогенезі.

Серед вікових етапів розвитку особистості підлітковий вік вирізняється особливою значущістю для формування впевненості у собі, адже саме тоді відбувається інтенсивний розвиток самосвідомості, формується «Я-концепція» та закладаються основи адекватної самооцінки, що складають її психологічне підґрунтя.

Розкриваючи чинники, що визначають ефективність цього процесу, О. Хомчук наголошує на вирішальній ролі внутрішніх детермінант. Дослідниця виокремлює три ключові особистісні утворення: самосвідомість, провідним механізмом якої є рефлексія; оптимізм і почуття власної гідності у поєднанні зі схильністю до ризику; а також автономність, що виявляється у самостійності та незалежності [6, с. 632–634]. При цьому авторка підкреслює, що кожен із зазначених чинників є самодостатнім особистісним утворенням, яке робить значний внесок у становлення впевненості в підлітковому віці.

Схожу позицію обстоює і Л. Глушко, яка також звертається до аналізу чинників, що зумовлюють розвиток впевненості у собі в підлітковому віці, однак розглядає їх у ширшому вимірі, охоплюючи як внутрішні, так і зовнішні детермінанти. До внутрішніх чинників дослідниця відносить самосвідомість, особистісний досвід і здатність до рефлексії. Зовнішні чинники, на її думку, пов'язані з впливом основних інститутів соціалізації, зокрема сім'ї, освіти, релігії та культури, які у своїй сукупності формують соціальне середовище, що суттєво визначає характер становлення впевненості особистості [7, с. 104].

Продовжуючи свої дослідження, О. Хомчук також дійшла висновку про те, що підлітковий вік є чутливим періодом для виховання впевненості у собі. Авторка виокремлює низку характерних особливостей цього вікового етапу: виражену потребу в самоствердженні, формування стійкої мотивації до досягнення успіху, поглиблення здатності до особистісної рефлексії, зростання автономності та самостійності у прийнятті рішень, а також розвиток уміння гнучко реагувати на непередбачувані життєві ситуації й продуктивно долати труднощі, що виникають на цьому шляху [6, с. 632–634].

З нашого погляду варто додати, що саме впевненість у собі виступає тим ресурсом, який розкриває життєвий потенціал підлітка. Відтак, домінування внутрішньої активності, здатності до адаптації та позитивного світосприйняття створює сприятливі передумови для вияву ініціативності й прагнення до повноцінної соціальної взаємодії. Зазначені характеристики органічно пов'язані з такими рисами особистості, як енергійність, відкритість до спілкування, готовність підтримувати інших, а також спонтанність у поведінці та вираженні власних почуттів.

Якщо у підлітковому віці закладається психологічний фундамент впевненості у собі та формуються її базові механізми, то в юнацькому віці ця якість набуває якісно нового значення, перетворюючись на один із визначальних чинників успішного функціонування особистості.

Питання цілеспрямованого розвитку впевненості у собі на цьому етапі онтогенезу набуває дедалі більшої актуальності. Юнацький вік загалом позначається поглибленням самосвідомості й формуванням цілісного світогляду, зростанням прагнення до суспільно значущої діяльності, а також активним розвитком пізнавальних інтересів і орієнтацій у сфері майбутньої професійної діяльності [9, с. 42].

Разом із тим зазначений віковий період відзначається внутрішньою суперечливістю психологічного розвитку. З одного боку, юнацтво є тим часом, коли особистість уперше свідомо постає перед необхідністю визначення власного місця у житті: відбувається професійне самовизначення, зміцнюється внутрішня незалежність і формується здатність до перспективного планування власного майбутнього. З іншого боку, усвідомлення непередбачуваності подальшого життєвого шляху, що особливо загострюється в умовах суспільних потрясінь, породжує значне психоемоційне напруження і може слугувати підґрунтям для розвитку невпевненості у власних силах.

Саме тому важливо розуміти структуру впевненості у собі в юнацькому віці. Спираючись на теоретичний аналіз, С. Мельничук розглядає її як базову властивість особистості, що охоплює чотири взаємопов'язані компоненти. Мотиваційно-цільовий компонент відображає цілеспрямованість, ініціативність і прагнення до досягнення успіху. Когнітивний компонент охоплює усвідомлення змісту та проявів впевненості, а також особистісний досвід і компетентність. Емоційно-оцінювальний компонент виявляється у стійкій позитивній самооцінці, помірній чутливості до зовнішніх оцінок і невисокому рівні тривожності. Поведінковий компонент реалізується через сукупність умінь і навичок, що забезпечують упевнену поведінку у навчанні, спілкуванні та професійній діяльності [9, с. 43–44].

Варто також зазначити, що становлення впевненості у собі в юнацькому віці детермінується цілою низкою взаємопов'язаних особливостей. Ключову роль серед них відіграють процеси особистісного та професійного самовизначення, поглиблення самосвідомості, поступове подолання залежності від зовнішніх оцінок і впливів, а також узгодження реального та ідеального образів власного «Я», що в сукупності сприяє зміцненню здатності до самодетермінації та свідомого саморозвитку [10, с. 180]. Поряд із цим впевненість у собі збагачується через опанування нових соціальних ролей, розширення пізнавальних можливостей особистості та формування осмисленого ставлення до власного життя.

Подібно до підліткового віку, у юнацькому періоді дослідники також виокремлюють специфічні чинники розвитку впевненості у собі. Узагальнення наявних психологічних досліджень дозволяє виділити кілька основних груп таких чинників. По-перше, внутрішньо особистісні процеси: самопізнання, рефлексія та саморозвиток. По-друге, індивідуально-психологічні характеристики особистості, серед яких інтернальний локус контролю, адекватна самооцінка, високий рівень домагань, активність, рішучість і самостійність. По-третє, освітньо-комунікативне середовище, що створює умови для практичного вияву впевненої поведінки. По-четверте, цілеспрямована психологічна робота, спрямована на формування власної думки, розвиток саморегуляції та позитивного ставлення юнаків і дівчат до власних здібностей, навичок і внутрішніх ресурсів.

Суттєву роль у цьому процесі відіграє також залучення особистості до різноманітних соціальних інститутів, серед яких є сім'я, заклади освіти, установи додаткового виховання, а також наукові, художні та творчі об'єднання, що в сукупності формують розгалужене соціальне середовище для становлення впевненої особистості [10, с. 180].

На основі проведеного теоретичного аналізу доцільно здійснити порівняння психологічних особливостей прояву впевненості у собі в підлітковому та юнацькому віці.

Незважаючи на відмінності, підлітковий та юнацький вік мають спільне підґрунтя: в обох періодах інтенсивно розвивається внутрішній світ особистості, зростає потреба в осмисленні власного «Я», а рефлексія та саморозвиток виступають необхідними умовами становлення впевненої поведінки. Спільним є і те, що на цей процес впливають як індивідуально-психологічні характеристики людини, так і зовнішнє соціальне середовище. Водночас кожен із цих періодів має свою специфіку, що визначається провідною діяльністю та психологічними новоутвореннями, притаманними саме цьому етапу.

Підлітковий вік вирізняється тим, що саме в цей час уперше складаються базові уявлення особистості про себе та свої можливості. Впевненість тут ще не є стійким утворенням, вона безпосередньо залежить від реакцій оточення, успіхів у спілкуванні з однолітками та здатності відстоювати власну позицію. Її прояви носять переважно ситуативний, імпульсивний характер і виражаються через активність, безпосередність та прагнення до самоствердження. Натомість у юнацькому віці впевненість зазнає суттєвої трансформації: вона стає більш усвідомленою, внутрішньо диференційованою та пов'язаною з осмисленням власного майбутнього. Особистість уже не просто реагує на зовнішні обставини, а свідомо вибудовує життєву стратегію, спираючись на власні цінності та уявлення

про себе. Водночас саме в цьому віці невпевненість може набувати гострішого характеру через усвідомлення відповідальності за власний вибір.

Отже, підлітковий вік є етапом первинного становлення впевненості, тоді як юнацький – етапом її особистісного утвердження та інтеграції у цілісну систему самосприйняття.

Висновки. У результаті теоретичного аналізу наукової літератури встановлено, що впевненість у собі є складним багатовимірним утворенням особистості, яке різні дослідники інтерпретують як рису характеру, психічний стан, поведінкову навичку чи інтегративну якість, що охоплює когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти та виконує регулятивну функцію в житті людини. З'ясовано, що підлітковий вік є сенситивним етапом для формування цієї якості, оскільки саме тоді закладається її психологічне підґрунтя через розвиток самосвідомості, «Я-концепції» та адекватної самооцінки під впливом як внутрішніх детермінант (рефлексії, оптимізму, автономності), так і зовнішніх інститутів соціалізації; у юнацькому віці впевненість набуває якісно нового рівня, вона стає більш усвідомленою, структурованою та внутрішньо стійкою, що відіграє роль опори в процесі професійного й особистісного самовизначення, хоча водночас може загострюватися.

Література:

1. Горбачова О. Теоретичні аспекти дослідження впевненості у собі. *Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2018»: у 4 т.* / Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. Т. 2. С. 295–297.
2. Дерев'янченко О. Б., Оверчук В. А. Впевненість о собі: теоретичний аспект проблеми. *Актуальні проблеми освіти та науки: досвід та сучасні технології. Матеріали заочної Всеукраїнської науково-практичної конференції: Донецький національний університет ім. В. Стуса.* 2020. С. 168–171. URL: <https://surl.li/zpasvl>
3. Толкунова І. Феномен впевненості як детермінанта діяльності. *Соціальна психологія.* 2006. № 3 (17). С. 102–107.
4. Мішечкіна М. Є. Онтогенетичний вимір упевненості в собі як соціально значущої якості. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини* / за гол. ред. Мартинюк М. Т. Умань : ПП Жовтий, 2010. № 4. С. 185–193.
5. Мішечкіна М. Є. Історичний та психолого-педагогічний аспекти поняття впевненості в собі. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки.* 2004. № 1. С. 114–123.
6. Хомчук О. П. Сутність впевненості у собі та її особистісні детермінанти в підлітковому віці. *Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.* 2013. Вип. 22. С. 624–640. URL: <https://surl.li/gdlakl>
7. Глушко Л. О. Чинники формування впевненості в собі у школярів підліткового віку. *Збірник наукових праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки.* 2012. Вип. 14. С. 103–112. URL: <https://surl.li/muxuke>
8. Руденок А., Левицька Т. Упевненість у собі як чинник вияву конформізму у підлітків. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України серія: психологічні науки.* 2019. № 2 (13). С. 199–212. URL: <https://surl.li/kjbyfc>
9. Мельничук С. К. Психологічні особливості становлення видів упевненості в собі в юнацькому віці. *Наука і освіта.* 2017. № 9. С. 42–47. URL: <https://surl.li/ipcdak>
10. Мельничук С. К. Психологічний супровід розвитку та корекції впевненості в собі у юнацькому віці. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія.* 2013. Вип. 46 (2). С. 178–187. URL: <https://surl.li/ademgs>
11. Шило О. С. Вплив рівня впевненості у собі на прояв креативності студентів педагогічних спеціальностей. *Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України* / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. Вип. 10. С. 853–861.

References:

1. Horbachova, O. (2018). Teoretychni aspekty doslidzhennia vpevnenosti u sobi [Theoretical Aspects of Research on Self-Confidence]. *Zbirnyk naukovykh prats studentiv, aspirantiv i molodykh vchenykh «Moloda nauka-2018»: u 4 t.* – Collection of Scientific Papers by Undergraduates, Graduate Students, and Young Scholars: “Young Science 2018” (4 vols.), 2, 295–297. Zaporizkyi natsionalnyi universytet. Zaporizhzhia: ZNU [in Ukrainian].
2. Derevianchenko, O. B., & Overchuk, V. A. (2020). Vpevnenist o sobi: teoretychnyi aspekt problemy [Self-confidence: Theoretical Aspects of the Issue]. *Aktualni problemy osvity ta nauky: dosvid ta suchasni tekhnolohii: Materialy zaочної Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii – Current Issues in Education and Science: Experience and Modern Technologies. Proceedings of the All-Ukrainian Correspondence Scientific and Practical Conference* (pp. 168–171). Donetskyyi natsionalnyi universytet im. V. Stusa. Retrieved from <https://surl.li/zpasvl> [in Ukrainian].
3. Tolkunova, I. (2006). Fenomen vpevnenosti yak determinanta dialnosti [The Phenomenon of Confidence as a Determinant of Behavior]. *Sotsialna psykholohiia – Social Psychology*, 3(17), 102–107 [in Ukrainian].
4. Mishechkina, M. Ye. (2010). Ontohenetychnyi vymir upevnenosti v sobi yak sotsialno znachushchoi yakosti [The Ontogenetic Dimension of Self-Confidence as a Socially Significant Quality]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychny – Collection of Scientific Papers of the Pavlo Tychny Uman State Pedagogical University*, 4, 185–193 / za hol. red. Martyniuk M. T. Uman: PP Zhovtyi [in Ukrainian].
5. Mishechkina, M. Ye. (2004). Istorychnyi ta psykholoho-pedahohichnyi aspekty poniattia vpevnenosti v sobi [Historical and Psychological-Pedagogical Aspects of the Concept of Self-Confidence]. *Zbirnyk naukovykh prats Berdianskoho derzhavnoho*

pedagogichnoho universytetu. Pedagogichni nauky – Collection of Scientific Papers of Berdiansk State Pedagogical University. Pedagogical Sciences, 1, 114–123 [in Ukrainian].

6. Khomchuk, O. P. (2013). Sutnist vpevnenosti u sobi ta yii osobystisni determinanty v pidlitkovomu vitsi [The Nature of Self-Confidence and Its Personality Determinants in Adolescence]. *Zbirnyk naukovykh prats K-PNU imeni Ivana Ohienka, Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy – Collection of Scientific Papers of the Ivan Ohienko K-PNU and the G. S. Kostiuk Institute of Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 22, 624–640. Retrieved from <https://surl.li/gdlakl> [in Ukrainian].

7. Hlushko, L. O. (2012). Chynnyky formuvannia vpevnenosti v sobi u shkolariv pidlitkovoho viku [Factors Influencing the Development of Self-Confidence in Adolescent Schoolchildren]. *Zbirnyk naukovykh prats Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Aktualni problemy sotsiologii, psykholohii, pedahohiky – Collection of Scientific Papers of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Current Issues in Sociology, Psychology, and Pedagogy*, 14, 103–112. Retrieved from <https://surl.li/muxuke> [in Ukrainian].

8. Rudenok, A., & Levytska, T. (2019). Upevnenist u sobi yak chynnyk vyjavu konformizmu u pidlitkiv [Self-confidence as a factor in the manifestation of conformism among adolescents]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy seriia: psykholohichni nauky – Collection of Scientific Papers of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, Series: Psychological Sciences*, 2(13), 199–212. Retrieved from <https://surl.li/kjbyfc> [in Ukrainian].

9. Melnychuk, S. K. (2017). Psykholohichni osoblyvosti stanovlennia vydiv upevnenosti v sobi v yunatskomu vitsi [Psychological Characteristics of the Development of Types of Self-Confidence in Adolescence]. *Nauka i osvita – Science and Education*, 9, 42–47. Retrieved from <https://surl.li/ipcdak> [in Ukrainian].

10. Melnychuk, S. K. (2013). Psykholohichniy suprovod rozvytku ta korektsii vpevnenosti v sobi u yunatskomu vitsi [Psychological Support for the Development and Correction of Self-Confidence in Adolescence]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedagogichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Psykholohiia – Bulletin of the H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. Psychology*, 46 (2), 178–187. Retrieved from <https://surl.li/ademgs> [in Ukrainian].

11. Shylo, O. S. (2010). Vplyv rivnia vpevnenosti u sobi na proiav kreatyvnosti studentiv pedahohichnykh spetsialnostei [The Influence of Self-Confidence Levels on the Manifestation of Creativity Among Students in Education Programs]. *Problemy suchasnoi psykholohii: Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka, Instytutu psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy – Problems of Modern Psychology: Collection of Scientific Papers of the Ivan Ohienko Kamianets-Podilskyi National University, G. S. Kostiuk Institute of Psychology of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 10, 853–861. Kamianets-Podilskyi: Aksioma [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 25.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 14.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 21.05.2026